

Antun CVITANIĆ, Split

SANTÉ PUBLIQUE D'APRES LE STATUT MÉDIÉVAL DE TROGIR

La vie quotidienne du Trogir médiéval était réglée par le droit statutaire comme celle des autres villes dalmates. Le Statut de Trogir de 1322 contient le droit municipal public et privé. Outre la classe des employés à la direction municipale, Trogir avait son médecin et son pharmacien. L'une des plus anciennes pharmacies de Yougoslavie se trouvait à Trogir. Le Statut prévoyait également les balayeurs municipaux et les veilleurs de nuit. On a déjà parlé de cette matière. C'est pour cela que l'auteur ne met en vue dans son article que les faits communément assez peu connus.

(Rad je primljen u Uredništvu 20. XII 1987. god.)

Original scientific paper
UDC 726.7:61/371.23:497.1 „18“

Cvito FISKOVIĆ, Split

NEKADAŠNJA ZGRADA SAMOSTANA KONVENTUALACA
U KOJOJ SE ODRŽAVAHU LIJEČNIČKI TEČAJEVI U TROGIRU
POČETKOM 19. STOLJEĆA*

Najistaknutija vrijednost naše kulturno-umjetničke baštine na Jadranu je urbanistička cjelovitost gradova i naselja i njihova povezanost s okolinom i krajolikom. Oni se oblikovale u cjelovitu sredinu upotpunjeni starim građevinama i prostorima ispunjenim povijesnim zbivanjima, nastalim u posebnim uvjetima, koji im dadeše svojstvo spomenika.

Ti ambijenti se u toku vremena mijenjahu i nestajahu iz njih pojedini dijelovi. Njihove građevine se zamjenjivahu novim u drugom obliku i drugačijem slogu, pa je stoljetna njihova slika prilično rastrgana uz ispražnjenost starijih izvornih sadržaja kojima bijahu namjenjene.

Iako je izvornost i uklopljenost u prostor bit vrijednosti svakog od tih starih spomenika, ipak se često nova kopija ili nadomjestak na mjestu nestalog izvornika pogrešno predstavlja, povezujući se uz zbivanja koja joj vremenski ne pripadaju. Time se uvlače u našu povijest neistinitosti, iskrivljuju se i krivotvori i nehotice slika i prikaz prošlosti. Takvi slučajevi su u tumačenju pojedinih sredina i zgrada veoma česti, osobito u turističkim prikazima naše kulturne baštine, ali se ponekad oni uvuku i u naše stručne povijesne prikaze.

Može se jedan takav primjer navesti i iz povijesti liječništva u Trogiru. Prostrana jednokatnica sagrađena na Čiovu prema pisanju I. De lalle 1909. god.¹ koja sada ima obzirliji naziv „Dom za odrasle osobe“, a u njoj su sklonjeni nemoćnici, redovito se navodi kao zgrada u kojoj se od 1806. do 809. god. održavahu poznati liječnički i ostali školski tečajevi², iako je ta zgrada bila kasnije potpuno srušena. Jednokatnica spomenutog Doma bi inače veličinom i udobnošću pružala potpuno drugu, bolju i svestraniju sliku školstva i prosvjete iz vremena francuke vladavine prvih godina 19. stoljeća u Dalmaciji. Pa da nas ne zavara i navede na krivi zaključak o ondašnjoj francuskoj brizi za školstvo i tečajevе liječništva koji se u njoj održavahu, ili o općoj brizi za nastavnike i slušaćе, iznosim nekoliko do sada nepoznatih podataka o tom sklopu. Odatle će se saznati da zgradi te škole više nema traga, te da je pogrešno smatrati da se ta nastava održavala u ovoj novoj jedno-

* Rad je saopšten na naučnom skupu „Povijest zdravstva u Dalmaciji“ povodom „180. obljetnice osnivanja prvog medicinskog studija u Hrvatskoj u Trogiru“ 12. X 1987. god. u Trogiru.

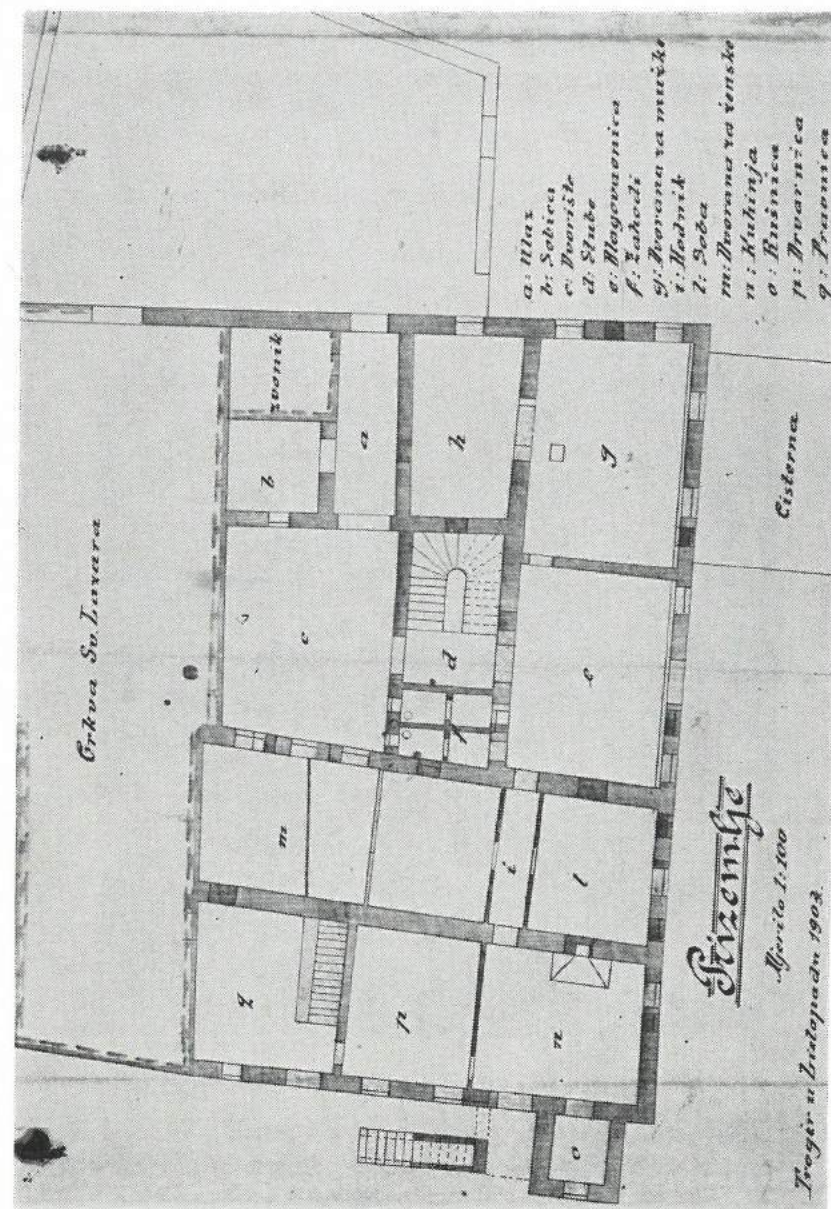
katnici koja je sagrađena tek prvih godina našeg stoljeća upravo na ruševinama nekadašnje škole odnosno samostana.

Kada je francuski civilni upravitelj pokrajine Dalmacije Vincenzo Dandolo posjetio u rujnu 1806. Trogir, predstavnici općine mu se obratiše moleći ga da u njihovom gradu osnuje licej i da ga smjesti u bivši samostan konventualaca. Tu se nekoć nalazio srednjovjekovni leprozorij i bolnica, a od 1802. god. srednja škola zvana Kolegij sv. Lazara po nekadašnjem leprozoriju.³ Pravi izgled tog leprozorija, a zatim samostana i kolegija, nam je nepoznat, jer su postepeno preinačavani i srušeni.

Zgrade srednjovjekovnih leprozorija uništene i preoblikovane su u Dubrovniku,⁴ Splitu,⁵ Zadru,⁶ pa i u Trogiru. Tek se iz jednog građevinskog ugovora iz 1426. god., koji našao u zadarskom arhivu i objavio 1959. god. u svojoj knjizi o zadarskim srednjovjekovnim majstorima, dobija temeljni uvid u izgled odnosno raspored zadarskog leprozorija iz početka 15. stoljeća. Nalazio se izvan gradskih zidina već u 14. stoljeću i zadarski graditelj Nikola Bilšić i klesar Ivan Ratković ugovoriše 1426. god. sa zadarskim građaninom Krescijom Lukinom da će ga proširiti i sagrađiti mu dvadeset i dvije ćelije natkrite crijepom povezane u jedinstveni sklop, tako da jedanaest ćelija budu okrenute jugu, a jedanaest k sjeveru. Trebahu imati četiri dimnjaka toliko visoka i široka da puštaju slobodno dim. Svaka ćelija je morala imati posebna vrata i četverouglasti prozor kamena okvira. Zidovi čitavog građevinskog sklopa morahu biti čvrsti i dobro ožbukani izvana i iznutra.⁷

Prema tome zadarski leprozorij je tada, u 15. stoljeću, imao pravilan raspored i čvrst izgled. Pružaše, reklo bi se, miran i zajamčen boravak gubavcima, pa iako od njega danas nema traga, ovaj arhivski podatak nam pruža ipak približnu sliku o njezi gubavaca u Zadru u četvrtom desetljeću 15. stoljeća, a moglo bi se pretpostaviti da slično tome bijaše tada i u drugim primorskim dalmatinskim leprozorijama.

U Trogiru se leprozorij spominje početkom 15. stoljeća na otoku Čiovu i taj vjerojatno stajao uz crkvu sv. Lazara uz koju zatim početkom 17. stoljeća sagrađiše samostan konventualci. Povjesnik Pavao Andrei⁸ piše da ih je 1625. god. ometala zabrana mletačkog Senata svih gradnja na otoku, ali da ipak završiše samostan i crkvu, pa pri tome bijahu dužni dati dvije kuće gubavcima, da bi se očuvalo tim staro pravo tih bolesnika kao osnivača leprozorija. Trogirski biskupi su u 17. i 18. stoljeću tražili od Vatikana da taj samostan ukine i da se u njemu osnuje biskupsko sjemenište.⁹ Mletačka vlast osnuje tu Kolegij, neku vrst gimnazije, a konventualci su u samostanu boravili do kraja 18. stoljeća. Dakle, ovaj samostanski sklop bijaše već u 17. stoljeću predviđen kao škola, ali kad papa ne dozvoli osnivanje sjemeništa u 18. stoljeću, Trogirani kasnije, kako je rečeno, 1806. god. zamoliše Dandola da njihovu školu odnosno Kolegij uzdigne i proširi u Licej, dodavši joj nastavu liječništva, gramatike, filozofije i prava. Dandolo im uvaži molbu i u rujnu 1806. god. uredi se nastava koja započne u studenom te godine. I slijedeće 1807. god. Trogirani isticalahu da je ta školska zgrada njihova Liceja vrlo podesna, ali koje su promjene u starom Kolegiju izvršene nije se iz arhivskih dokumenata do sada moglo saznati. Tek

Slika br. 1. Tloris crkve sv. Lazara i zgrade Javne dobrotvornosti u Trogiru iz 1904. god.

se 1808. god. spominjahu krediti za najpotrebnije popravke zgrade. Kakvi i koliko zamašni ti popravci trebahu biti nije jasno sve do ukidanja te škole, pa i liječničkih tečajeva u veljači 1809. god.¹⁰

Prema tome, ništa potanje ne znamo još o tom građevnom sklopu i njegovom prostoru, ni o njegovom preoblikovanju od leprozorija do Kolegija i Liceja. Poznato je tek da se dizalo nedaleko od sjeverne obale Čiova i to od mosta koji povezuje grad Trogir s čiovskim predgra-

dem.¹¹ Dakle, mjesto ne bijaše udaljeno ni za đake ni za profesore, ali nije vjerojatno bilo tiho, obuci je mogla smetati buka obale, prometnog kanala, a i susjednog brodogradilišta. Zgrada se nalazila u osoju izložena hladnoj buri što se preko studenog mora zaljeće zimi na čiovsku obalu sa Kozjaka i jača kroz kliški klanac.

Naobraženi Trogirani su se ponosili a i zauzimali, koliko im njihove skućene mogućnosti onog vremena dopuštahu, za tečajeve. Među arhivskim spisima Ivana Luke Garanjinina sačuvana je molba upućena francuskoj Generalnoj upravi školstva Kraljevine Italije u

Slika br. 2. Kruna bunara (prva strana) „Doma za odrasle osobe” u Trogiru (foto D. Domančić).

Milan nepotpisana, ali s nadnevkom 10. studenog 1806, dakle, pet dana nakon početka rada škole. Molbu je vjerojatno sastavio Garanjin, trogirski veleposjednik koji se bavio poljoprivredom i gospodarstvom, čovjek visoke naobrazbe, pristaša i namještenik francuske vlasti u Dalmaciji. U toj molbi, za koju se ne zna da li je upućena, piše da je generalni dalmatinski providur odgojnom Zavodu, koji osnovaše pred nekoliko godina Trogirani, pridružio nastavnici gramatike i književnosti još trojicu za egzaktne nauke, za primaljstvo, lječništvo, prirodno i građansko pravo. Za njihovo izdržavanje koristio je prihode samostana sv. Mihovila i crkve sv. Marte, a moglo bi se, predlaže se u molbi,

k tome u korist Liceja, uz ostalo ustupiti i dio prihoda crkava sv. Ivana na Birnju i sv. Marije na Špiljaru, kojima su imanja pretvorena u svjetovno dobro korištena za uzdržavanje dvaju učitelja u Kaštelima. Tome bi se mogli nadodati i prihodi trogirskih dominikanskih samostana sv. Dominika i sv. Križa.

Pored tog povećanja svote za izdržavanje Liceja, sastavljač ove molbe je predložio da se ta nova školska ustanova premjesti iz samostana sv. Lazara u gradski samostan sv. Dominika, kojemu bi se moglo

Slika br. 3. Kruna bunara (druga strana) spomenutog Doma u Trogiru (foto D. Domančić).

pridodati i ženski benediktinski samostan sv. Mihovila arhandela, koji mu je veoma blizu, a onda je bio pretvoren i služio je kao vojarna, čemu bi bio podesniji prostor samostana sv. Lazara.¹² Očito je, dakle, da se prostor bivšeg samostana konventualaca na Čiovu činio pretijesan za Licej, a i Trogirani su se vjerojatno htjeli osloboditi Napoleonske vojske u svom uskom i uglađenom gradu. Vjerovahu ujedno da će se i broj slušača na tečajevima škole povećati.

Tečajevi, koje sastavljač molbe zove, dajući im više značenje, imenom Licej, je dakle ostao i dalje u starom samostanu konventualaca

sagrađenom početkom 17. stoljeća, koji francuska vlast bijaše ukinula krajem 18. stoljeća.

Sitni tloris tog samostana ucrtan je u katastralnu mapu Trogira i okolice iz 1830. god. U tumačenju njenih čestica piše: *Br. 426 Demanio Imperiale Regio Traù. Fù convento dei Fratti di S. Lazzaro, Corte e Cisterna. Klafter 182.* Iz tog zapisa uz tlocrt se vidi da samostan bijaše postao državna austrijska svojina i da je bio prostran, što je i prirodno, budući da je sagrađen u doba kasne renesanse. Stoga je već i trogirski biskupija tražila da ga se ustupi sjemeništu. Bijaše po površini skoro dvostruko veći od crkve sv. Lazara, zabilježeno je naime na mapi da mu površina iznosi 109 klaftera, dok je samostanu bila, kako vidjesmo, 182.¹³

Prostiraše se dakle uz sjeverni i istočni odnosno apsidalni zid crkve, obuhvataše ju dakle sa dvije strane svojim četvorastim oblikom. Imao je malo zatvoreno dvorište, koje je i danas uz crkveni zid. Sa istočne strane zgradi je bio dodan mali ispust, možda nužnik, a daleko od toga na sjeverozapadnom uglu vjerojatno pločnik nad cisternom s

Slika br. 4. Kruna bunara (treća strana) spomenutog Doma u Trogiru (foto D. Domančić).

okruglom krunom bunara. Sa sjeverne i istočne strane prostiraše se sve do morske obale maslinik, u kojemu je označena i ruševina neke kuće: *Ruina di casa*. Možda je to ruševina starog leprozorija koji konventualci bijahu obavezani 1625. god. sagraditi?

Samoj zgradi Liceja, odnosno ranijih samostana, Kolegija i leprozorija nije se pri gradnji ubožišta¹⁴ davao osobiti spomenički značaj, kao ni mnogim povijesnim zdanjima naše kulturne i likovne prošlosti, iako su pojedini Trogirani cijenili i isticali već oko 1848. značaj tog liceja. Jedan od najvrijednijih Trogirana 19. stoljeća Josip Slade, rodoljub, arhitekt i načelnik u svom zavičaju, koji se do sada malo spominjaše, piše o tome u svom spisu „*Trogirske bijede*“, koji sam preveo sa talijanskog i objavio, slijedeće:¹⁵ „*Nekoć među najbogatijim gradovima, Trogir je sveden u krajnju bijedu, te sad ne može uklanjati ni gradsko smeće niti popravljati pločnike svojih ulica. Licej u kojemu se upotpunjavaše nauk učenjem liječništva i zakonodavstva, sveden je na dva redovna, obična razreda, gdje se tako rekavši ne uči razlikovati slova abecede, a učitelje ne plaća država već općina. Tom Liceju inače zbog dobrog odgoja i učenja prilažahu mnogi sa svih strana.*“ Slade smat-

Slika br. 5. Kruna bunara (četvrta strana) spomenutog Doma u Trogiru (foto D. Domančić).

ra i zamjera što se u njemu nije moglo održati učenje liječništva i prava u korist napredka, a uz neke izmjene i učenje filozofije. „Čemu ga se premjestilo u drugi grad kad ni jedna sila ne može oskrvniti niti ukinuti svete zakone tog trogirskog vlasništva. Tim je nestalo odgoja, a i ljudi sposobnih za upravljanje, pa među većinom Trogirana osta nedostatak svakog znanja. Ako ga je netko upotpunio to su rijetke obitelji koje morahu zbog toga osiromašiti, jer im sinovi stjecahu školsku naobrazbu izvan Trogira.”

Slade, nažalost, ne spominje izgled zgrade te škole. Od nje se nije, kako rekoh, ništa osim možda cisterne sačuvalo, kao ni od leprozorija, ni kasnijeg samostana konventualaca, odnosno Liceja sv. Lazara. Njih 1909. god. sasma sruši ondašnja uprava Javne dobrotvornosti pod predsjedanjem trogirskog opata Josipa Sentinelle¹⁶ i na njihovu mjestu sagrađi prostranu jednokatnicu s uskim dvorištem i velikim vrtom uz morsku obalu. U arhivu Mirka Slade-Šilovića sačuvani su njeni nacrti iz listopada 1904. god. koji već tada bijahu gotovi, a predviđahu blagovaonicu, prostorije za ženske i muške, prostorije za siromahe, sobe za milosrdnice, praonicu, drvarnicu, cisternu i sve ostale higijenske prostorije. Njihov projektant nije potpisan. Ostvareni su, ali uz mnoge manje promjene i ne slažu se u nekim pojedinostima s postojećom zgradom. Potpuno je jasno da se tu zgradu ne može smatrati ni djelomično onom u kojoj se održavahu liječnički i ostali tečajevi u Trogiru 1806—1808. god. Ta bi bila neostvarljiva u Dalmaciji Napoleoneve vladavine po svom obliku, a donekle zbog oskudice i po veličini.

U toj jednokatnici sagrađenoj u ponešto neodređenom neoklasicističkom slogu skladnog izgleda s istaknutim zidnim i krovnim vijencima i okvirima vitkih prozora, sačuvane su ipak neke pojedinosti starog samostana. To je kruna ili grlo zdenca, preneseno u novo usko dvorište, kiparski obrađeno sa četiri figurativna reljefa, svaki na svojoj strani. Osnovni oblik te krune je još u gotičko renesansnom slogu, preuzetom iz predaje 15—16. stoljeća i ispoljava se pod profiliranim vijencem otvora u jakom na uglovima povijenom kovrčastom kasnogotičkom lišću, ali reljefni likovi već nose obilježje kasnorenesansnog sloga. Jedan prikazuje prizor Ivanova evanđelja. Krist prolazeći kroz Samariju sjedne blizu Jakovljeva zdenca i pita Samarijanki, koja se vrčem naslonila na bunar, da mu dade piti i objavljuje joj da je on Mesija. Na ukrašenom rubu pod postoljem su uklesane Kristove riječi ženi:

MVLIER·DA·M

IHI · BĪBERE *

Drugi reljef prikazuje okrunjenu Gospu koju uzdižu i uz koju držeći joj vrpce polumjesečasto pod nogama savijenu kleče i lebde anđeli. Pod likom je Gospin naslov, nebeska kraljica, kojoj je, prema Andrejsovu pisanju, najranija crkva konventualaca bila posvećena:

* (Zeno daj mi piti)

REGINA

CELI*¹⁷

Na trećem reljefu je Stvoritelj s kuglom i golubica sv. Duha u suncu sa zrakama. Na četvrtoj strani je reljefni štiti grba okružen dvjema sirenama u kojem plovi na moru jedrenjak s redovnikom. Vjerojatno je na tom grbu prikazana lađa „cimba” dalmatinske provincije konventualaca, kojom je provincijal toga reda obilazio u toku stoljeća svoje primorske samostane od Kopra do Drača. O toj lađi pisao je M. Oreb (Pomorski zbornik, Zadar, 1968, VI).

Kruna bunara spada, dakle, pored one sred dvorišta bivšeg samostana sv. Klare,¹⁸ sada gostionice, u Dubrovniku i one u Supetru na Braču¹⁹ među ikonografski najbogatije u Dalmaciji, iako njen klesar nije vrstan; likove je izradio nespretno i loše. Kruna je začepljena, nije u upotrebi i ima samo ukrasnu ulogu, pod njom nije bunar.

Slika br. 6. Gotički reljef uzidan kasnije na pročelju zgrade spomenutog Doma u Trogiru (foto Z. Bačić).

Sa starog samostana ostala je uzidana vrh današnjih glavnih vrata u novo ubožiste duga ploča s natpisom u slovima kasnorenesansne kapitale:

AVXILIV·MEVM   A·DOMINO
MDLXX   XXVII**

* (Kraljica neba)

** (Pomoć moja je Bog, 1597)

sred kojega je u bogato razvijenom kartušu grb trogirskog gradskog kneza Jerolima Minio, u kojemu su i početna slova njegova imena HM. On kneževaše od 1596. do 1598. god., te se može smatrati da je tada doprinio izgradnji samostana.²⁰ Isti natpis je uklesan 1776. god. nad vratima samostana konventualaca u Šibeniku.²¹

Na pročelju novog ubožišta uzidan je i skladni reljef koji također pripadaše samostanu. Oblikovan kao kasnije mletačke slike *Sante Conversazioni* prikazuje Gospu sa sinom na prijestolju između sv. Franje i Antuna Padovanskog. Jasno pokazuje gotičke crte pa vjerojatno potiče iz prve polovice 15. stoljeća, a prenesen je sa nekog ranijeg mjesta.²² Nažalost je prebojadisan, pa mu vrsnoća crta nije vidljiva.

Crkva se sada rijetko nazivlje imenom sv. Lazara. Njegova slika i kip se nalaze u njenoj jednobrodnoj barokiziranoj unutrašnjosti. Žrtvenici s pučkim grbovima i njihove slike iz 17. i 18. stoljeća u mletačkoj maniri su osrednje likovne vrijednosti, ali je na dvjema portret darovatelja, pa su u nedostatku naših portreta iz tog vremena u Trogiru po tome bar vrijednije. Sv. Lazar je naslikan i na drvenom antependiju pobočnog baroknog drvenog žrtvenika u biskupskoj odori sa sestrom sv. Magdalenom, ali njegovo štovanje je skoro posvuda u Dalmaciji ugašlo, pa se i ova crkva u posljednje vrijeme prozva imenom sv. Josipa. Obožavanje mu je oslabilo vjerojatno i nestankom gubavaca.

Na nadgrobnim pločama su natpisi Trogirana iz 16. do 18. stoljeća. Među njima su skoro svi pučani hrvatskog prezimena. Na nekima je plitki reljef kosijera, znak poljodjelaca. Među njima su i grobovi konventualaca. Po pričanju okolnih stanovnika, nađu se pri kopanju oko crkve i kosti pokopanih, bit će među njima i gubavaca.

Pročelje jednobrodne crkve je jednostavno s trokutnim zabatom, profiliranim vratima u slogu kasne renesanse i s prozorom u obliku romaničkog koluta, a gotičkim okvirom izmjeničnih zubaca, koji ploštinom odava kasnu renesansu. To dugo zadržavanje starinskih oblika vidi se i na nezgrapnom zvoniku koji ima snažno profilirane i neobično pojačane okvire lože zvona, uobičajenu piramidu od ožbukane opeke bojadisane crvenom bojom, čestu u Dalmaciji pa i u Trogiru. Na zvoniku je vidljiv spoj slogova, prozorčić u obliku romaničkog koluta i onaj barokne volute. Očiti znak izbirljivosti naših majstora i početkom 18. stoljeća, kada je zvonik sagrađen, kako to otkriva natpis na pločici:

DOM

P. A. BACOVICH. GVARD.

AEDIFICARE · FECIT

A. Q. IOANNA. VXORE

Q. D. CAPITANEO. ANT^o.

RADNICH. A. D. 1707

Iz natpisa se doznaje da se za zidanje zvonika zauzimaše upravnik samostana A. Baković, a dobrotvorka gradnje bijaše Ivanka udovica kapetana Antuna Radnića. Oboje bijahu domaći dobrotvori, što nije rijetkost pri nastajanju naših spomenika. Sazidan je 1707. godine.

Ni u crkvi nema ničeg što bi bar na prvi pogled posjetilo na doba kada se ovdje održavahu liječnički tečajevi, kratkotrajni, ali ipak značajni za naše kulturno-prosvjetne podvige u prošlosti.

BILJEŠKE

¹ Delalle, I., *Trogir*, Vodić, Split, 1936, 78. — ² Grmek, M. D. *Medicinski tečajevi u Trogiru i Šibeniku*, Anali Hist. inst. JAZU u Dubrovnik, Dubrovnik, 1962, VIII-IX, sl. 2, tabla XXXIII. — Kraljević, Lj., i sur., *Razvoj medicinskog studija u Dalmaciji*, Split, 1984, sl. 11. — Kraljević, Lj., Kečkemet, D., *Stoljeća zdravstva u Splitu*, Split, 1987, sl. na str. 58. — ³ Grmek, M. D., o. c.², 379-394. — ⁴ Jeremić, R., Tadić, J., *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika*, I, Beograd, 1938, 116-119. — Beritić, L., *Ubikacija nestalih građevinskih spomenika u Dubrovniku*, II, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Split, 1960, 12, 69-71. — ⁵ Fisković, C., *Splitski lazaret i leprozorij*, Acta hist. med. pharm. vet., Beograd, 1963, III, 1-2; 13-18. — ⁶ Jelić, R., *Zdravstvo u Zadru i njegovu području*, Zadar, 1978, 23. — ⁷ Fisković, C., *Zadarski srednjovjekovni majstori*, Split, 1959, 66, 167 bilješka 399. Prezime Ratković, bilješka 396. — ⁸ Andreis, P., *Povijest grada Trogira*, I, Split, 1977, 343. — ⁹ Prema podatcima koje mi je ljubazno saopćio dr Slavko Kovačić, upravnik Nadbiskupskog arhiva u Splitu, našao ih je u Vatikanskom arhivu. — ¹⁰ Grmek M. D., o. c.² — ¹¹ Točan izgled mosta vidi se na mapi Trogira iz 1830. god. Arhiv mapa za Istru i Dalmaciju u Splitu. O mostu: Fisković, C., *Arhitekt Josip Slade*, Trogir, 1987, 25, 57, dokumenat VIII; 72, dokumenat XXXIX. — ¹² Alla/ Direzione Generale della Pubblica Istruzione nel Regno d'Italia/ Milano 10 Novembre 1806/ Il Provveditore Generale della Dalmazia trovò degno della protezione Sovrana l'istituto di educazione fondato da varj anni in Traù da quegli abitanti, e v'aggiunse ai maestri di gramatica e belle lettere, altri tre per le scienze esatte, per l'ostetricia ed istituzioni mediche, e per la giurisprudenza naturale e civile, coll'imirvi le rendite di S. Michele definitivamente, e quelle di S. Marta, sino all'ultimazione di certa pendenza vertente su quel beneficio./ Per dar sussistenza poi a due maestri nella Riviera detta delle Castella secolarizzò li due benefici di S. Gio. di Biragn e di Sta Maria di Spiliano, e da queste rendite trasse anche un assegno un aumento alla cura di quelle quattro parocchie. Ciò non dimeno rimanendo ancora un sopravanzo potrebbese devolverlo a vantaggio del sudetto Liceo della città./ Oltre a uesto sono vi in Traù altre rendite che applicare si possono allo stesso oggetto, e quelle particolarmente dei due conventi di S. Domenico e di S. Croce dell' ordine de' Predicatori./ Per dare a questo Liceo un locale più opportuno, converrebbe che fosse traslocato da S. Lazzaro nel convento di S. Domenico, e che ad esso si aggiungesse l'altro quasi contiguo monastero di S. Michele. Serve questo oggi ad uso di caserma provvisoria, ma più comodo per la Truppa sarebbe il locale di S. Lazzaro./ Nell' implorare dall' illuminato Governo sifatte cose, il sottoscritto ritornato che sia alla sua patria, potrà porgere occorrendo ulteriori rischiaramenti sull' istante oggetto. Garanjinovi spisi, Historijski arhiv u Splitu, ILG 18 XLII. Zahvaljujem prof. Nataši Bajić Zarko koja me upozorila na ovu molbu. — ¹³ Mapa Trogira u Arhivu mapa za Istru i Dalmaciju, Split; O crkvi I, samostanu: Oreb, M., *Zasluzni članovi hrvatske provincije sv. Jerolima Konventualaca*. Split, 1973. — ¹⁴ Tako se nazivao u vremenu između dva svjetska rata. Delalle, I., o. c.¹ — ¹⁵ Fisković, C., o. c.¹¹ — ¹⁶ Delalle, I., o. c.¹ — ¹⁷ V. sl. Kraljević Lj. i sur., o. c.², sl. 12; Andreis, P., o. c.⁸, 341, piše da je crkva bila posvećena Gospi, stoga je ona ovdje izrađena. — ¹⁸ Fisković, C., *Romantički bestiarij na renesansnom bunaru u Dubrovniku*, *Starinar* (nova ser.), knj. XX, Beograd, 1969, XX, 1-4. — ¹⁹ Prijatelj, K., *Barok*, Brački zbornik, Zagreb, 1960, 4, 210, 213. — ²⁰ Andreis, P., o. c.⁸, II, 403. — ²¹ Oreb, M., *Samostan sv. Frane u Šibe-*

niku, Kulturna baština samostana sv. Frane u Šibeniku. Zadar, 1968, 14. U tom šibenskom samostanu čuvaju se rukopisne knjige iz samostana sv. Lazara u Trogiru, među kojima su knjige računa iz druge polovice 16 i 17 stoljeća, popis stvari iz 1518. god. i ostalog. Vjerojatno tu ima građe za kulturnu povijest Trogira, pa bi ih trebalo istražiti. Oreb, M., o. c.²¹, 25. — ²² U Trogiru je prema pisanju povjesnika Ivana Lucića postojao početkom 15 stoljeća, a i prije franjevački samostan, pa je ovaj reljef mogao biti njegov. Lucić, I., *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, II, Split, 1979, 963.

Cvito FISKOVIĆ, Split

L'ANCIEN BATIMENT DU COUVANT A TROGIR
OU ON AVAIT ORGANISE DES COURS MEDICAUX
AU DEBUT DU 19-e SIECLE

Dans son article l'auteur attire l'attention sur le fait que les articles précédents sur les hautes cours médicaux à Trogir pendant l'occupation française de la Dalmatie (1806—1808) avaient été écrits de manière comme ces cours étaient organisés dans un bâtiment qui existait toujours.

Malheureusement, cet ancien bâtiment n'existe plus. Cette ancienne maison fut d'abord le couvent des franciscains, avec un hôpital pour lépreux. Pour quoi les hautes cours médicaux avais nommé l'année 1806. Collegium St. Lazar. Dans la seconde moitié 19-e siècle et au début du 20-e siècle une nouvelle maison fut bâtie pour les malades et les pauvres. Cette maison existe toujours.

Il n'y a aucune trace architectonique de l'ancien hospital pour lépreux. Cependant, de l'ancien couvent il y a quelques reliefs de 15-e et de la fin du 16-e siècle qui sont décrits dans cet article.

Étant donné qu'il n'avait aucun reste de l'ancien hôpital à Trogir, l'auteur a fait des recherches dans les archives de Zadar où il avait trouvé un contrat du 7 Octobre 1426, écrit en latin, sur la base du quel il avait tâché de reconstruire l'apparence architectonique de cet hôpital médiéval pour lépreux à Trogir. Tenant compte que l'auteur a déjà publié un article sur ce contrat de Zadar, on peut avoir une idée de cet édifice de Zadar, en supposant qu'un bâtiment similaire pourrait exister à Trogir, surtout parce que les autres hôpitaux pour lépreux en Dalmatie, ainsi qu'en Europe du 15-e siècle, ressemblaient peut-être à celui de Zadar.

(Rad je primljen u Uredništvu 20. XII 1987. god.)

Original scientific paper
UDC 92/373.51+378.12/497.1

Mirko SLADE-ŠILOVIĆ, Trogir

DR IVAN SKAKOC,
PROFESOR KOLEGIJA SV. LAZARA U TROGIRU*

Niz je raznolikih činjenica, ljudi, njihovih djela i odluka što su trogirsko školstvo doveli, u prošlom stoljeću, do vrlo visoke stepenice. Trebalo bi početi nagovještajima o prvoj naobrazbi kada je u 13. stoljeću biskup i bilježnik Firentinac Treguan, Radovanov suvremenik¹ pisao biografiju trogirskog biskupa Ivana (+1111), sjemeništem za odgoj domaćih svećenika² ali uvijek s naglaskom da sistematske obuke nije bilo jer ili sama komuna nije imala dovoljno sredstava za veće izdatke ili nije odgovarala politici vlade u Mlecima koja „naučno nastojaše da se vi ne umnožite, da vaša polja ostanu zapuštena i vaša pamet potamnjena i bezumna”³, da bismo od prvog reformatora školstva u Hrvatskoj Trogiranina dominikanca i zagrebačkog biskupa Augustina Kažotića (+1322), preko odredaba Statuta grada, stigli i do nove temeljite reorganizacije u školstvu Dalmacije, čiji su nosioci bili Vicko Dandolo⁴ i opet Trogiranin Ivan Luka Garanjin (1764—1841)⁵. Nakon uzaludnih pokušaja građana da se u Trogiru osnuje neka „viša škola” i kad se napokon uspostavlja gimnazija, na temelju Dandoloove „Osnove...” iz 1806. god., na čelu joj je dr Ivan Skakoc, treći Trogiranin koji uz spomenute čini intelektualnu i moralnu snagu i razvoja školskog sistema obrazovanja u gotovo nepismenoj sredini i uloge materinskog jezika u njemu kao temelja daljnjim uspjesima te općeg kulturnog napretka područja.

Obljetnica medicinskog studija u Trogiru korisno je došla da se progovori i o manje poznatom profesoru i rektoru Kolegija sv. Lazara, u čijem sklopu medicinski studij djeluje. Možda će ovom prilikom i neko novo svjetlo ozračiti njegov lik upravo nakon točno 150 godina od njegove smrti.

Ivan se rodio u Trogiru 17. XI 1752. god. od oca Ante Skakoca, pomorskog kapetana i majke Margarete, kćerke Ivana Raspade, u siromašnoj ali po starini časnoj obitelji.⁷ Odgajan između oskudice i odricanja, rano izgubi oca, te osta s blizankinjom sestrom i mlađim bratom Vjekoslavom (Lugi), kasnijim biskupom Zante i Cefalonije.⁸ Kad mu je bilo 13 godina, ondašnji trogirski biskup

* Rad je saopšten na naučnom skupu „Povijest zdravstva u Dalmaciji” povodom „180. obljetnice osnivanja prvog medicinskog studija u Hrvatskoj u Trogiru” 12. X 1987. god. u Trogiru.